

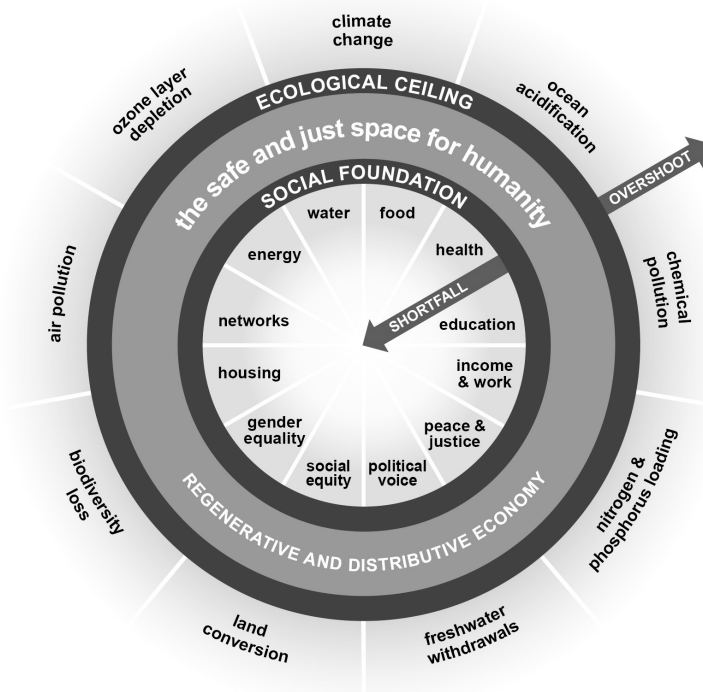
De donut-economie. Een rond zoet broodje als economisch model

Kate Raworth ontwerpt een economie voor de 21ste eeuw

Interview door Dirk Holemans

Voor wie echt begaan is met duurzame ontwikkeling, blijft het een voortdurende uitdaging. Hoe kan je in één model de ecologische en sociale uitdaging samen behandelen? Kan je dat in één beeld presenteren dat blijft hangen? De Britse Kate Raworth toont dat het mogelijk is met haar *donutmodel*. Ja, dat rond zoet broodje dat je bij de bakker koopt. Hierbij staat de buitenring voor het planetaire plafond, de ecologische grenzen die we niet mogen overschrijden, wil de aarde een leefbare plek blijven. De binnenste ring staat voor de sociale fundamenteën waar we niet onder mogen gaan, anders komen de grondrechten van groepen in het gedrang. De toekomst zit binnen die twee ringen, de veilige en rechtvaardige ruimte om onze mensheid verder te ontwikkelen.

Het is geen toeval dat Raworth op de proppen komt met een nieuw model. Ze ontdekt al tijdens haar studies economie dat de standaardaannames die professoren doceren totaal verouderd zijn. De samenleving als een machine denken, het milieu als iets bijkomstigs, het klopt allemaal niet. Afgestudeerd kiest ze voor concrete economische uitdagingen door in Zanzibar samen te werken met vrouwen die microbedrijven opstarten, terwijl ze kinderen opvoeden zonder stromend water, elektriciteit of een school in de omgeving. Daarop werkt ze vier jaar bij het team van de Verenigde Naties dat het jaarlijkse *Human Development Report* schrijft. Vervolgens werkt ze tien jaar bij Oxfam, waar ze over heel de wereld ziet hoe de dominante economie leidt tot slechte

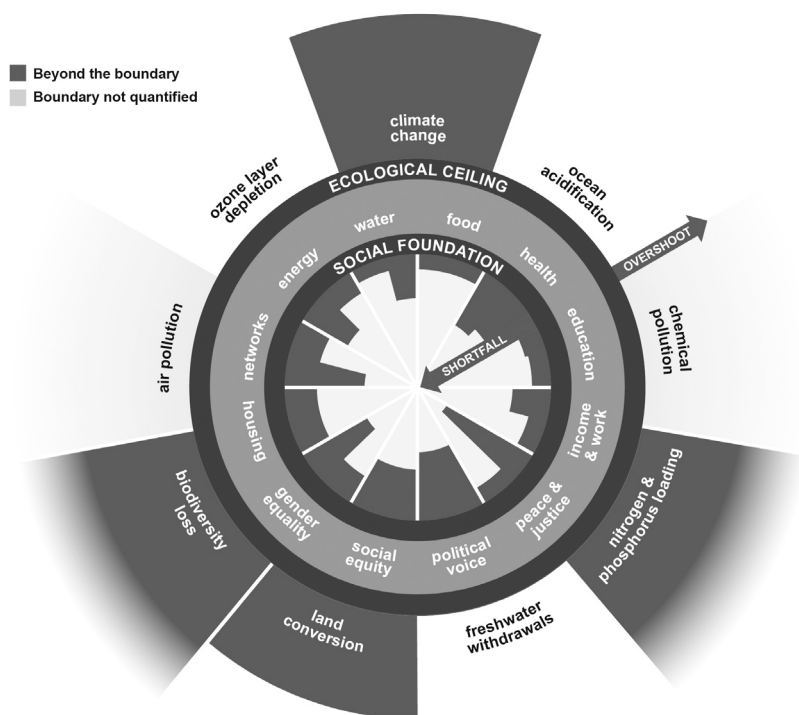

arbeidsvoorwaarden en klimaatopwarming tegelijk en voor steeds meer mensen een humaan leven onmogelijk maakt.

Door al die ervaringen beseft ze dat ze niet kan weglopen van economisch denken. Sterker, ze besluit een nieuw model te ontwikkelen. Wat als een economische theorie vertrekt van de langetermijndoelstellingen van de mensheid? Ze maakt een aantal schema's en komt zo in 2011 tot haar donutmodel. Ze gaat werken aan de Universiteit van Oxford waar ze de tijd vindt om alles uit te schrijven in haar boek *Doughnut Economics*. Een klepper van een boek. Toegankelijk geschreven, slim opgebouwd en vol van concrete voorbeelden.

Uw model bestaat ondertussen zes jaar, is er in de tijd vooruitgang geboekt?

Dat is zeker het geval, ik zie de *Sustainable Development Goals* (SDG's) als een van de belangrijke realisaties. Ze zijn een pak ambitieuzer dan hun voorlopers, de *Millennial Goals*. Ze gaan ook over de systemen die het leven op aarde ondersteunen en zijn gericht op alle landen in de wereld, niet alleen die in het Zuiden. De SDG's zijn dus een positieve ontwikkeling maar ik vind dat je door het plafond van je verbeelding moet kunnen breken. De cruciale vraag is of we systemen kunnen ontwerpen die de zaken beter maken dan ze zijn. Hier ligt voor mij het echte ambitieniveau: van bij het ontwerp activiteiten ontwikkelen die distributief en generatief zijn.

Wat bedoel je meer precies met die uitdaging van ‘distributive by design’?

Meestal praten we over herverdeling van de waarde die eerst toekomt aan een kleine groep. Dat is de kern van het model van de 20ste eeuw: de herverdeling achteraf van inkomsten door onder meer progressieve belastingen op andere voorzieningen. Dat betekent dat bepaalde groepen die herverdeling steeds opnieuw in vraag kunnen stellen. ‘Distributief’ als concept van de 21ste eeuw betekent dat je er bewust voor kiest om activiteiten zo te ontwerpen dat ze van bij aanvang de waarde delen, in plaats van die achteraf proberen te herverdelen.

Distributive by design start bij de vraag: wie bezit de rijkdom? De 21ste eeuw gaat niet langer over de verdeling maar over het *delen van bij de start* van de bronnen van rijkdom. En dan praten we niet alleen over geld, maar ook over grond, over bedrijven, over het vermogen om geld te creëren. Hoe zit het met het eigenaarschap van technologie, wie zal eigenaar zijn van de robots? Hoe gaan we om met kennis? Is het niet logisch dat innovatieve ideeën die voortvloeien uit onderzoek gefinancierd door publieke middelen voor iedereen toegankelijk zijn?

De kern van de uitdaging is dus om opnieuw uit te vinden hoe we waarde creëren in onze economie en die van bij de start te delen. Dat kan je doen door andere vormen van eigenaarschap van bedrijven, denk aan bedrijven in handen van werknemers of aan coöperaties. Of door die doelstelling in de statuten van het bedrijf te verankeren. Een andere manier om het delen van waarde in het design te steken is door ideeën niet te betonnen in patenten maar ze vrij te laten circuleren in *commons*. Ze gaan zo voortdurend in de gemeenschap circuleren en onderzoeksgemeenschappen over heel de wereld kunnen ze gebruiken en verder ontwikkelen. Een andere manier is door te werken met lokale munten die nieuwe initiatieven met elkaar verbinden en versterken.

Distributive by design start bij de vraag: wie bezit de rijkdom? De 21ste eeuw gaat niet langer over de verdeling maar over het delen van bij de start van de bronnen van rijkdom. En dan praten we niet alleen over geld, maar ook over grond, over bedrijven, over het vermogen om geld te creëren. Hoe zit het met het eigenaarschap van technologie, wie zal eigenaar zijn van de robots?

U wil niet alleen dat de economie van bij het begin waarde deelt, maar ook generatief is?

Ja, we vinden het blijkbaar normaal dat een bedrijf focust op de realisatie van slechts één soort waarde – financiële winst – en die ook voor zichzelf en haar aandeelhouders houdt. Dat is de 20ste-eeuwse mentaliteit: hoeveel geld kan ik ergens uithalen? Je kan dat omschrijven als een extractieve economie, mijnbouw die waardevolle zaken ontleent aan een gemeenschap.

Het generatief model van de 21ste eeuw vertrekt van de vraag: hoeveel vormen van waarde kan ik in het ontwerp van mijn bedrijf steken zodat ik waarde kan teruggeven aan de gemeenschap en het leefmilieu. Ik ontmoet steeds meer mensen met twinkelend licht in hun ogen, of het nu ondernemers, ontwerpers of urbanisten zijn. Ze zijn

gedreven door deze nieuwe mentaliteit. Als sociaal ondernemer willen ze waarde creëren die terugvloeit naar de gemeenschap, vormen van waarde die ze breder kunnen delen. Waarom zou je als bedrijf enkel streven naar het voorkomen van negatieve milieu-impact als je ook een positieve bijdrage kan leveren? Dus in plaats van de uitstoot van broeikasgassen te beperken ga je hernieuwbare energie opwekken en delen in je omgeving. Hetzelfde vind je op het sociale domein, waarbij bedrijven actief gaan bijdragen tot het goed gedijen van de buurt of gemeente waar ze gehuisvest zijn.

Wat is de hierbij de rol van de financiële sector?

Het generatief model van de 21ste eeuw vertrekt van de vraag: hoeveel vormen van waarde kan ik in het ontwerp van mijn bedrijf steken zodat ik waarde kan teruggeven aan de gemeenschap en het leefmilieu.

Dat is natuurlijk de hamvraag. De manier waarop ik ernaar kijk is om in de eerste plaats na te zien hoe we geld kunnen verzamelen op een manier van de 21ste eeuw. Dus komen we uit bij ethische banken, kapitaal met geduld, zelfs filantropie om zaken op te starten. Dit zijn allemaal belangrijke bronnen van geld, want hun waarden liggen in dezelfde lijn als de ondernemingen die ze willen steunen. Binnen de bestaande geldsector van de 20ste eeuw ligt een kans bij pensioenfondsen. Is het mogelijk om ze te herstructureren zodat ze ook de

brede waaier aan waarden ondersteunen? Kunnen we het mogelijk maken dat mensen overstappen naar dergelijke ethische pensioenfondsen? Daarnaast is er natuurlijk nood aan duidelijke regelgeving. Maar mijn focus ligt in de eerste plaats op het bouwen van nieuwe vormen van financiering die passen bij het ondernemerschap van de 21ste eeuw.

Zo kom ik uit bij Triodos Bank, die oog heeft voor nieuwe vormen van ondernemerschap die cruciaal zijn voor de toekomst. Triodos zet bewust geld in om te werken aan positieve sociale, ecologische en culturele veranderingen. Dit is echt een voorbeeld van een bedrijf met een levendige doelstelling, gericht op distributieve en generatieve bedrijven, waarbij de waarde veel ruimer is dan de financiële winst die bij het bedrijf blijft.

Het thema van Ecopolis 2017 is Digital Together. Hoe schat u de kracht in van digitale netwerken?

We onderschatten de kracht van digitale netwerken, ze laten toe dat burgers zich op verschillende niveaus organiseren aan een minimum van kosten. Denk aan Wikipedia, de encyclopedie van en voor burgers. Of aan Linux, het opensourcebesturingssysteem dat organisaties over heel de wereld gebruiken. Het kan toelaten dat burgers nog veel meer dan nu hun eigen netwerken gaan bouwen.

We zitten nu in een fase met monopolies zoals Facebook of Amazon maar dat hoeft niet zo te blijven. Mensen kunnen op verschillende netwerken actief zijn. We kunnen op Facebook zitten, maar bijvoorbeeld ook in Oxford, de stad waar ik woon, kan er een lokaal netwerk komen waarop veel inwoners informatie en kennis met elkaar delen over die stad. Ik denk dus dat we een sterke stijging gaan zien van de openkennisnetwerken,

gericht naar specifieke steden en gemeenschappen. We onderschatten wat digitale netwerken kunnen betekenen voor burgers die willen samenwerken, zich verbinden.

De nieuwe mogelijkheid om digitaal *open source* te werken, leidt trouwens tot een heel nieuwe generatie van ondernemers. Je ziet nu de meest innovatieve van hen werken op de grenslijn van de markt en de *commons*. Je kan een klein bedrijfje zijn, maar als je je ideeën deelt in de *commons* heb je een mondiaal onderzoeksteam. Dus als je kijkt wat er beweegt, zie je veel heel nieuwe businessmodellen ontstaan. Ze zijn succesvol net omdat ze open source zijn. Er is op dit ogenblik een ongelooflijke zoektocht bezig naar alternatieven en dat verklaart misschien wel de goede ontvangst van mijn boek. Meer en meer mensen zijn op zoek naar een alternatieve opvatting van wat de economie kan zijn en waarvoor ze dient.